

comentaris literaris

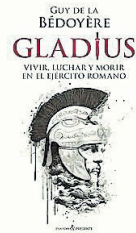
per Josep Palomero i José Miguel Segura

GUY DE LA BÉDOYÈRE

Gladius

Editorial:
Pasado & Presente
Barcelona, 2021
Pàgines 510
Història de Roma

L'historiador Guy de la Bédoyère (Wimbledon, 1957) és un dels millors divulgadors britànics de la història de l'antiga Roma. Basant-se en multitud de fonts, en aquest llibre explica com era el dia a dia d'un soldat de l'exèrcit romà. Al llarg de la seua història, les tropes de Roma van lluitar en tres continents en escenaris molt diferents. Els romans van ser brillants en l'àmbit militar. Van ser molt hàbils en l'enginyeria civil i en la guerra naval. Van emprar forces especialitzades de tot l'Imperi i de més enllà de les seues fronteres, com els arquers i la cavalleria, que van jugar un paper decisiu en la consecució dels seus propòsits expansius.

Les obres de la Bédoyère poden ser llegides per qualsevol classe de públic, independentment del seu nivell de coneixements històrics. Els mapes, il·lustracions, glossaris, annexos, làpides, cartes, índexs, anècdotes diverses i altres complements, ajuden el lector a entendre millor l'obra. *Gladius* és una bona ocasió perquè el lector construeixi una imatge fidel del que podria haver sentit si haguera viscut l'experiència d'estar allotjat en l'exèrcit romà. Açò és llegir la història de Roma com si es vera una bona pel·lícula. **JP**

MIGUEL ÀNGEL VILLENA

Berlanga

Editorial:
Tusquets
Madrid, 2021
Pàgines 381
Biografia

Aquest treball del periodista i historiador valencià Miguel Ángel Villena, publicat en ple centenari del naixement de Luis García Berlanga, porta el subtítol de «Vida y cine de un creador irreverente». El discurs de l'autor comença recreant la València dels anys 20 en què va nàixer el biografiat, en el si d'una família amb un lucratiu negoci en propietat en la mateixa plaça de l'Ajuntament de la capital valenciana, i continua desgranant les vivències de Berlanga com a xiquet, com a adolescent i com a estudiant que va poder permetre's el luxe de traslladar-se a Madrid amb criada inclosa, on coneixerà al portador de l'altra «B» de la cinematografia espanyola de l'època –Juan Antonio Bardem– i a Ricardo Muñoz Suay, amb els qui compartirà en major o menor mesura els primers treballs –*Esa pareja feliz*, de 1951; *Bienvenido Mister Marshall*, de 1953 o *Novio a la vista*, de 1954, per exemple– però dels qui es distanciarà ideològicament per rebutjar un comunisme militant que a Berlanga no li va convèncer en cap moment.

La biografia que Miguel Ángel Villena escriu és un treball documentadíssim, en el qual el lector s'assabentarà de diferents episodis de la vida de Berlanga, com el seu

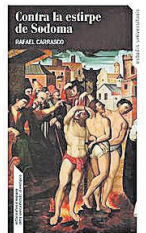
allistament en l'anomenada *División Azul* amb la qual Franco va pretendre ajudar a Rússia i amb la qual Berlanga va pretendre alliberar el seu pare de les represàlies franquistes per militar aquell en un republicanisme burgès i molt més que moderat o la raó de la signatura que Berlanga va incloure en les seues pel·lícules a partir de *Bienvenido Mister Marshall* al·ludint d'una o altra manera a «l'imperi austrohongarès», les contínues desavinences dins de l'equip de rodadges i l'elenc d'actors d'aquella mateixa pel·lícula –en la qual, per cert, l'actor Pepe Isbert no va ser el que va semblar en la pantalla– o l'admiració mútua entre el director valencià i l'actor José Luis López Vázquez. Amb tot, l'aspecte més curiós que l'autor ens mostra de la biografia de García Berlanga és la constant –i sovint insospitada– relació que en les seues pel·lícules hi havia entre la realitat més *mostrenca* del dia a dia i les trames dels successius films que anava estrenant, convertint-li en el que es va convertir molt abans de morir en 2010. Amb judicis constants –però molt moderats per regla general– sobre les pel·lícules i els aspectes més tècnics de les mateixes –no estem davant un assaig sobre cinema–, la lectura d'aquesta biografia és una manera més que entretinguda de conèixer una mica més l'univers personal d'aquest famós director de cinema, al mateix temps que una manera d'iniciar-se dels futurs espectadors.

Berlanga. Vida y cine de un creador irreverente és, en definitiva, un treball solvent, construït amb bases sòlides, acompanyat d'una interessantíssima bibliografia. Amb un text que manté l'interès dels lectors en tot moment, fugint de tecnicismes i d'un to academicista, estem davant una obra que dona merescut homenatge i record d'un artista que ja forma part no sols de la història d'aquest país, sinó de la memòria íntima de moltíssims de nosaltres. **JMSR**

RAFAEL CARRASCO

Contra la estirpe de Sodoma

Editorial:
Institució Alfons el Magnànim - IVEI
València, 2022
Pàgines 419
Història

La sodomia és un terme d'origen religiós que prové del nom de la bíblica i lasciva ciutat de Sodoma; es refereix a determinades pràctiques sexuals, principalment al sexe anal i altres modalitats imaginatives, però considerades indignes pels guardians de la moral. La criminalització cristiana d'eixa pràctica data de l'edat mitjana, es relacionava amb l'heretgia i s'atribuïa als càtars i a altres minories heterodoxes. La Inquisició es va dedicar a perseguir, jutjar i condemnar homosexuals masculins, sobretot a la Corona d'Aragó. Entre les víctimes, sobretot els clergues i els pobres, mentre que la noblesa i les elits se'n van lliurar. Resulta sorprenent el protagonisme dels adolescents, els quals, assetjats de mil maneres per determinats adults, els complaien a canvi d'una gratificació.

L'autor, professor emèrit de la Universitat de Montpeller, ha exercit una doble tasca de docència i investigació, tant literària com històrica, a cavall entre França i Espanya. El seu centre d'interès principal ha sigut la història inquisitorial, en particular l'estudi de la persecució de les minories ètniques, religioses i sexuals, durant l'època dels primers Àustries, amb atenció especial a l'assetjament que va sofrir la comunitat morisca, sobre el qual ha publicat nombrosos estudis. **JP**

la reflexió del diumenge

Henri Bouché

La llanterna de Diògenes

Diògenes el Cínic (dels gossos) o de Sinope, el **Sòcrates** boig, com algú el va anomenar, era un filòsof grec, com se sap, que intentava viure segons la naturalesa. El desdeny de l'escola cínica per les convencions socials era evident. La seua vida *perruna*, també. Era la volta a la naturalesa, a la vida senzilla i natural. No sé –deia Diògenes–, però aspire a saber, seguint llunyament a Sòcrates («només sé que no sé res»). La seua manera de vida ha donat lloc a múltiples anècdotes, més o menys creïbles.

Una de les més populars ha sigut la de la llanterna. En ple dia, diuen, eixia al carrer amb un crespol o llanterna encesa a la recerca d'un home. I quan els curiosos, burlant-se, li

deien: «Per ací hi ha molts», ell responia «això és gent» o «això és fem». I, a vegades, empunyava el seu bastó per a dirigir-se a la multitud cridant amb altivesa: «Homes, he dit, no fem!». Buscava homes honrats i no donava amb ells. ¿Li suggere-

«Els cíncics, a més de transgredir les normes de convivència, donaven exemple de viure amb l'imprescindible»

reix alguna cosa al lector?

Hui comptem amb un «anti-cinisme» extrem, d'una banda, on el luxe i l'excés són buscats amb fruïció. I, per una altra, la constant cerca d'acumular riqueses i poder mitjançant el material. Els cíncics, a més de transgredir les normes de convivència, donaven exemple de viure amb l'absolutament imprescindible. Diuen les cròniques que, una vegada, observant com els xiquets bevien en la font amb el bol de les seues mans, Diògenes va decidir fer el mateix i es va desprendre del seu xicotet pitxer per considerar-ho innecessari. Igual que fem ara... Algunes influències de la seua doctrina, no tan estrictes ni radicals, han sigut considerades per autors com ara **Voltaire**, **Shakespeare**, **Rousseau**, **Nietzsche** i altres.

Però, en un altre sentit, seria una neciesa negar l'existència d'éssers sacrificats, visibles amb llanterna o sense ella, més aviat sense ella. En un viatge des de

l'Argentina a Bolívia vaig coincidir en el vol amb un jove espanyol amb el qual vaig mantindre una conversa profitosa. Era fill d'un conegut notari de Madrid, amb una bona posició, havia cursat cinqué de Medicina, tenia núvia i un futur prometedor. Un bon dia, em va dir, davant la sorpresa dels seus pares i de la seua núvia, va marxar a la recerca d'una població de l'Amazones on estava obstinat a construir un hospital per a pobres. No vaig saber més d'ell, malgrat que intercanviem senyals. No sé què va passar, però la impressió que em vaig emportar va ser la d'un home honrat no sé si per raons religioses o simplement humanitàries.

No estaria de més que tornara ara Diògenes per a il·luminar-nos en el nostre quotidià deambular amb un potent reflector en lloc d'una llanterna d'oli. Segur que trobaria més d'un ésser humà honrat, però molta més gent «fem» com deia ell. ¿O no...? ≡